

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania U. Sp. z o.o. z siedzibą w B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

z udziałem A.M., A.S., V.S., N.S.1, O.S., S.L., N.M., K.K., A.T., O.K., V.Z., N.S.2

oraz M. F-T.

o podstawę wymiaru składek,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 26 listopada 2024 r.,

zażalenia odwołującej się Spółki na wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z dnia 19 grudnia 2023 r., sygn. akt III AUa 1014/23,

1. oddala zażalenie,

2. wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego pozostawia do rozpoznania w orzeczeniu kończącym postępowanie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z dnia 19 grudnia 2023 r., wydanym po rozpoznaniu apelacji wniesionej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Bydgoszczy od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w

Bydgoszczy z dnia 13 lipca 2023 r., uchylił ten wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że organ rentowy zaskarżonymi w sprawie decyzjami określił podstawy wymiaru składek oraz kwotę składek na obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne dla uczestników z tytułu wykonywania pracy na podstawie umów zlecenia u odwołującej się U. sp. z o.o. w B. Sąd Okręgowy, rozpoznając odwołania, zobowiązał odwołującą się do podania, czy w dacie wydania zaskarżonych decyzji i później zleceniobiorcy pracowali pod adresem ul. D.(...) (lub D.(...)). Odwołująca się wskazała ten adres jako adres zamieszkania zleceniobiorców. W aktach kontroli przeprowadzonej przez organ rentowy brak było jednak dowodu zawiadomienia zleceniobiorców o toczącym się postępowaniu, jakichkolwiek pism w sprawie umów zawartych z odwołującą się oraz dowodu prawidłowego doręczenia zleceniobiorcom zaskarżonych decyzji. W tych okolicznościach Sąd pierwszej instancji orzeczeniem, określonym jako postanowienie, uchylił zaskarżone decyzje i przekazał sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu na podstawie art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., na koszt pozwanego.

Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja wniesiona przez organ rentowy od tego orzeczenia była uzasadniona oraz skutkowałą uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Zaskarżone w sprawie decyzje organu rentowego nie mieściły się bowiem w katalogu decyzji, wobec których możliwe jest wydanie orzeczenia kasatoryjnego na podstawie art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c.

Sąd drugiej instancji przede wszystkim podkreślił za Sądem Najwyższym (postanowienie z dnia 20 września 2023 r., II UZ 20/23), że płatnik składek w prowadzonych przez organ rentowy z urzędu sprawach o objęcie ubezpieczeniem społecznym i określenie wysokości podstawy wymiaru składek nie ma statusu ubezpieczonego, a więc nie jest spełniona przesłanka podmiotowa stosowania art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c.

Sąd Apelacyjny przypomniał też, że zgodnie z art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c., jeżeli decyzja nakładająca na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalająca wymiar tego

zobowiązania lub obniżająca świadczenie została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym, sąd uchyła tę decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu. Przepis ten został wprowadzony do porządku prawnego z dniem 7 listopada 2019 r. i stanowi odstępstwo od ogólnej zasady, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych postępowanie sądowe powinno skupić się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania. Sąd ubezpieczeń społecznych jako sąd powszechny może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które ją dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego jako przedmiotu odwołania. Stosownie do treści art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. uchylenie decyzji organu rentowego możliwe jest jednak wówczas, gdy dotyczy ona „ubezpieczonego” (przesłanka podmiotowa), a przy tym jest decyzją nakładającą na niego zobowiązanie, względnie ustalającą wymiar tego zobowiązania lub obniżającą świadczenie (przesłanka przedmiotowa). Wobec tego konieczne jest rozważenie, czy płatnik składek objęty jest zakresem tego przepisu. Innymi słowy, czy można uznać go za ubezpieczonego, a jeżeli nie, to jaki status posiada on w postępowaniu. Należało w związku z tym przywołać regulację art. 477¹¹ § 1 k.p.c., w którym za strony postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych uznano między innymi ubezpieczonego, osobę odwołującą się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, inną osobę, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy, wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności i zainteresowanego. Nadto należało uwzględnić definicję ubezpieczonego określoną w art 476 § 1 pkt 2 k.p.c. Przepis ten za ubezpieczonego uznaje zaś osobę ubiegającą się o świadczenie z ubezpieczeń społecznych albo o emeryturę lub rentę, ustalenie istnienia bądź nieistnienia obowiązku ubezpieczenia, jego zakresu lub wymiaru składki z tego tytułu, świadczenia w sprawach należących do właściwości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, świadczenie odszkodowawcze przysługujące w razie wypadku lub choroby powstałej w związku ze służbą wojskową albo służbą w Policji, Straży

Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służbie Celno-Skarbowej, Państwowej Straży Pożarnej, Biurze Ochrony Rządu Służbie Ochrony Państwa Służbie Więziennej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służbie kontrwywiadu Wojskowego, Służbie Wywiadu Wojskowego oraz Centralnym Biurze Antykorupcyjnym.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, art. 476 § 1 pkt 2 k.p.c. nie obejmuje zatem płatnika składek w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, gdy organ rentowy wydaje z urzędu decyzję ustalającą podleganie ubezpieczeniom społecznym i obowiązek uiszczenia składek z tego tytułu. Płatnik składek wówczas nie „ubiega się o ustalenie istnienia bądź nieistnienia obowiązku ubezpieczenia” (postępowanie toczy się z urzędu), czyli nie składa wniosku w tym przedmiocie, a jest to warunek uznania go w postępowaniu cywilnym (w ramach swoistej fikcji prawnej) za „ubezpieczonego” zgodnie z art. 476 § 5 pkt 2 lit. b k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2022 r., I USKP 130/21). Płatnik składek będący adresatem wydanej z urzędu decyzji w przedmiocie podlegania ubezpieczeniom społecznym w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych ma status wymienionej w art. 477¹¹ § 1 k.p.c. „innej osoby, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja” (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2022 r., II UZ 31/22). Chodzi tu między innymi o decyzje wydawane w sprawach o ustalenie istnienia ubezpieczenia i obowiązku uiszczenia składek z tego tytułu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 września 2020 r., II UZ 12/20). W związku z powyższym w utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że płatnik składek w prowadzonych przez organ rentowy z urzędu sprawach o objęcie ubezpieczeniem społecznym i określenie wysokości podstawy wymiaru składek nie ma statusu ubezpieczonego, a więc nie jest spełniona przesłanka podmiotowa stosowania art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. (por. powołany wcześniej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2022 r., I USKP 130/21 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 czerwca 2022 r., I USK 343/21 i z dnia 8 grudnia 2022 r., II UZ 34/22).

Co do przesłanki przedmiotowej stosowania tego przepisu Sąd Apelacyjny stwierdził z kolei, że decyzji o podleganiu ubezpieczeniom społecznym i określającej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne nie sposób

utożsamiać z „decyzją nakładającą na ubezpieczonego zobowiązanie, ustalająca wymiar tego zobowiązania lub obniżającą świadczenie”. W szczególności określenie podstawy wymiaru składek nie jest tożsame z nałożeniem na ubezpieczonego zobowiązania (por. powołany już wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2022 r., I USKP 130/21). Czym innym jest bowiem „nałożyć zobowiązanie” - co sugeruje działanie konstytutywne, a czym innym „ustalić podleganie ubezpieczeniom społecznym” - co wiąże się z aspektem deklaratywnym (por. powołane wcześniej postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2022 r., II UZ 31/22).

Przepis art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. uprawnia sąd pierwszej instancji do uchylenia decyzji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu tylko w sytuacji, gdy została ona wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym. Jednak warunkiem takiego rozstrzygnięcia jest uprzednie ustalenie, że decyzja dotyczy zobowiązania ubezpieczonego, wymiaru tego zobowiązania lub obniżenia świadczenia. Zobowiązaniem takim może być na przykład nałożenie obowiązku zapłaty składek na ubezpieczenia społeczne własne lub pracowników (osób współpracujących) lub zobowiązanie do zwrotu wadliwie wypłaconego świadczenia ubezpieczeniowego albo zobowiązanie do zapłaty należności składkowych przez podmiot, który nie zgłosił w wymaganym terminie wniosku o upadłość lub likwidację spółki. Nie można natomiast art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. interpretować jako obejmującego również zobowiązanie w zakresie „podlegania ubezpieczeniom społecznym”, gdyż podleganie ubezpieczeniom społecznym przez pracownika ma charakter obligatoryjny i organ rentowy nie może zobowiązać pracownika ani jego pracodawcy do „podlegania ubezpieczeniom społecznym” (por. powołane już postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2022 r., II UZ 34/22).

W związku z tym Sąd drugiej instancji podkreślił, że nawet w przypadku, gdy decyzja zapadnie z rażącym naruszeniem prawa (także procesowego), nie jest możliwe jej uchylenie w sytuacji, gdy jej przedmiotem jest podleganie ubezpieczeniom społecznym. Nietrafna jest więc występująca w orzecznictwie wykładnia, że decyzja stwierdzająca podleganie jako pracownik u płatnika składek obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu

chorobowemu i ustalająca podstawę wymiaru składek jest objęta dyspozycją art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. jako ustalająca wymiar zobowiązań.

Sąd drugiej instancji stwierdził zatem, że powyższe rozważania musiały prowadzić do konkluzji, że decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych stwierdzające podleganie ubezpieczeniom społecznym w charakterze osoby wykonującej pracę na podstawie umowy o świadczenie usług u konkretnego płatnika składek i ustalające podstawę wymiaru składek nie są objęte hipotezą art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. W konsekwencji tego Sąd Apelacyjny uznał natomiast, iż Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

Jedynie na marginesie tych rozważań Sąd drugiej instancji zauważył też, że w judykaturze i doktrynie uznaje się, że pracownikom w sprawie z odwołania płatnika od decyzji organu rentowego w sprawie korekty lub ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i FP i FGŚP przysługuje status zainteresowanych. Przepis art. 477¹¹ k.p.c. określa osoby mogące mieć charakter strony (§ 1), a do tego, by ten status rzeczywiście uzyskały, nieodzowny jest formalny akt procesowy. W wypadku zainteresowanego, który nie został wezwany do udziału w sprawie przed organem rentowym, jest to wezwanie przez sąd do udziału w postępowaniu (§ 2 zdanie drugie). Jak wyjaśnił zaś Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 4 listopada 2021 r., II USKP 76/21, uczestnictwo w procesie, podejmowanie czynności procesowych, udział w rozprawach i innych czynnościach jest prawem, nie zaś obowiązkiem strony (chyba że co innego wynika z przepisów) i nie musi ona z tego przywileju korzystać. Obowiązkiem sądu jest natomiast zapewnienie jej takiej możliwości. Zawiadomienie zainteresowanego o toczącym się postępowaniu, wynikające z aktualnej treści art. 477¹¹ § 2 k.p.c., musi spełniać minimalne wymagania, to jest zawierać informację o statusie zainteresowanego w danej sprawie oraz jego uprawnieniach polegających na możliwości przystąpienia do sprawy w charakterze strony w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia zawiadomienia. W innym wypadku może bowiem dojść do nieważności postępowania. Gwarancje procesowe strony, której miejsce pobytu nie jest znane, ustawodawca zawarł natomiast w art. 143 k.p.c. i 144 k.p.c. Z regulacji tych Sąd Apelacyjny skorzystał, wyznaczając uczestnikom kuratora dla reprezentowania ich interesów w postępowaniu.

Odwołująca się U. sp. z o.o. w B. wniosła do Sądu Najwyższego zażalenie na wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 19 grudnia 2023 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając, że został on wydany z naruszeniem (błędnym zastosowaniem) art. 386 § 4 k.p.c., przez uchylenie zaskarżonego wyroku (Sądu pierwszej instancji) i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, mimo braku przesłanek dla takiego rozstrzygnięcia, a także art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. w związku z art. 477¹¹ k.p.c., przez nieprawidłową wykładnię, polegającą na zakwestionowaniu statusu strony postępowania wobec ubezpieczonych zleceniobiorców, a w konsekwencji pogwałcenie art. 83 ust. 2 ustawy systemowej w związku z art. 78 Konstytucji RP, przez odmówienie ubezpieczonym prawa do zaskarżania decyzji, które ich dotyczą.

Powołując się na tak sformułowane zarzuty, żaląca się wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie - gdyby Sąd Najwyższy uznał to za możliwe przy odpowiednim stosowaniu art. 398¹⁶ k.p.c. - o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji organ rentowego. Żaląca się wniosła ponadto o obciążenie organu rentowego kosztami zastępstwa procesowego poniesionymi przez żalącą się w niniejszym postępowaniu według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznawane w niniejszym postępowaniu zażalenie nie jest uzasadnione. Zarzuca ono naruszenie art. 386 § 4 k.p.c., art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. w związku z art. 477¹¹ k.p.c. oraz art. 83 ust. 2 ustawy systemowej w związku z art. 78 Konstytucji RP.

Wstępnie Sąd Najwyższy zauważa więc, że w jego orzecznictwie utrwalił się pogląd, zgodnie z którym przy rozpoznawaniu zażalenia wniesionego na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Sąd Najwyższy bada tylko i wyłącznie prawidłowość zastosowania art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. (w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych także art. 477^{14a} k.p.c.) i nie rozpoznaje żadnych innych zarzutów merytorycznych (por. pośród wielu postanowień Sądu Najwyższego: z dnia 25 października 2012 r., I CZ 143/12, LEX nr 1265545; z dnia 29 kwietnia 2015 r., IV CZ 3/15, LEX nr 1678970; z dnia 20 maja 2015 r., I CZ 44/15, LEX nr 1747843; z

dnia 21 maja 2015 r., IV CZ 10/15, LEX nr 1730602). W szczególności ocena Sądu Najwyższego nie dotyczy prawidłowości zastosowania przepisów prawa materialnego. Dlatego też kontroli wynikającej z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. podlega wyłącznie to, czy w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji nie rozpoznano istoty sprawy albo czy wydanie wyroku kończącego spór wymagałoby przeprowadzenia przez Sąd odwoławczy postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.), względnie czy nie doszło w tym postępowaniu do nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.). Z tych przyczyn nie może być przedmiotem kontroli Sądu Najwyższego podniesiony w rozpoznawanym zażaleniu (w żaden sposób zresztą nieuzasadniony) zarzut naruszenia art. 83 ust. 2 ustawy systemowej w związku z art. 78 Konstytucji RP.

Z lektury pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wyraźnie wynika, że za przyczynę wydania w sprawie wyroku kasatoryjnego Sąd Apelacyjny uznał nierozpoznanie istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.). Wypada zatem przypomnieć, że „nierozpoznanie istoty sprawy” w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. polega na poprzestaniu na błędnym przyjęciu przez sąd pierwszej instancji przesłanki niweczącej lub hamującej roszczenie (prekluzja, przedawnienie, potrącenie, brak legitymacji, prawo zatrzymania itp.) albo na zaniechaniu zbadania (w ogóle) materialnej podstawy żądania, niezbadaniu podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia albo całkowitym pominięciu merytorycznych zarzutów pozwanego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 nr 1, poz. 22; z dnia 28 października 1999 r., II CKN 521/98, LEX nr 50700; z dnia 28 listopada 2000 r., IV CKN 175/00, LEX nr 515416; z dnia 8 listopada 2001 r., II UKN 581/00, LEX nr 567859; z dnia 6 grudnia 2001 r., I PKN 714/00, OSNP 2003 nr 22, poz. 544; z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36, z glosą E. Rott-Pietrzyk; z dnia 12 września 2002 r., IV CKN 1298/00, LEX nr 80271; z dnia 2 października 2002 r., I PKN 482/01, LEX nr 577445; 25 listopada 2003 r., II CK 293/02, LEX nr 151622; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, LEX nr 178635; z dnia 17 kwietnia 2008 r., II PK 291/07, LEX nr 837059; z dnia 11 sierpnia 2010 r., I CSK 661/09, LEX nr 737251). W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nierozpoznanie istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.) polega też na nierozpoznaniu przez sąd pierwszej instancji sprawy w zakresie objętym decyzją

Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2007 r., III UK 20/07, OSNP 2008 nr 17-18, poz. 264 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2017 r., III UZ 2/17, LEX nr 2254783). Zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w tych sprawach jest bowiem wyznaczony w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSPAPiUS 2000 nr 15, poz. 601), a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego, określonego zakresem odwołania od decyzji organu rentowego do sądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 2020 r., III UK 387/19, LEX nr 3224737 i powołane tam orzecznictwo).

Zdaniem Sądu Najwyższego, ma rację Sąd drugiej instancji, uznając, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy w wyżej przedstawionym rozumieniu tej przesłanki uzasadniającej wydanie wyroku kasatoryjnego. Sąd Okręgowy, poprzestając na (skądinąd błędnym, o czym będzie jeszcze mowa) zastosowaniu art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. i uchyleniu na podstawie tego przepisu zaskarżonych w sprawie decyzji organu rentowego oraz przekazaniu sprawy temu organowi do ponownego rozpoznania, zaniechał bowiem zbadania materialnoprawnej podstawy żądania wyartykułowanego w odwołaniach wniesionych przez żalącą się od tych decyzji, a w konsekwencji tego nie rozpoznał sprawy w zakresie objętym tymi decyzjami. Wykorzystanie przez ten Sąd instytucji przewidzianej w art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. było z kolei oczywiście błędne, jeśli zważyć na charakter decyzji wydanych przez organ rentowy, a zwłaszcza na ich adresata, którym była żaląca się. Również w tym zakresie Sąd Apelacyjny słusznie odwołał się zaś do utrwalonego już orzecznictwa, z którego jednoznacznie wynika, że uchylenie decyzji organu rentowego na podstawie art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. możliwe jest jedynie wówczas, gdy dotyczy ona „ubezpieczonego” (przesłanka podmiotowa), a przy tym jest decyzją nakładającą na niego zobowiązanie, względnie ustalającą wymiar tego zobowiązania lub obniżającą świadczenie (przesłanka przedmiotowa), a zatem nie może dotyczyć płatnika składek w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, gdy organ rentowy wydaje z urzędu decyzję ustalającą podleganie ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek oraz kwotę (kwoty) tych składek i

obowiązek ich uiszczenia z tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym (a tego przecież dotyczyły decyzje organu rentowego wydane w sprawie w odniesieniu do żalącej się). Płatnik składek nie jest bowiem objęty zakresem tego przepisu, w związku z czym nawet w przypadku, gdy decyzja zapadnie z rażącym naruszeniem prawa (także procesowego), nie jest możliwe jej uchylenie w sytuacji, gdy jej przedmiotem jest podleganie ubezpieczeniom społecznym i obowiązek uiszczenia składek z tego tytułu (por. trafnie powołaną przez Sąd drugiej instancji uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2023 r., III UZP 5/23, LEX nr 3571900, a także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2022 r., I USKP 130/21, LEX nr 3433258 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 września 2020 r., II UZ 12/20, LEX nr 3225191; z dnia 4 października 2022 r., II UZ 31/22, LEX nr 3491361; z dnia 23 czerwca 2022 r., I USK 343/21, LEX nr 3455688; z dnia 8 grudnia 2022 r., II UZ 34/22, LEX nr 3521796 z dnia 20 września 2023 r., II UZ 20/23, LEX nr 3607019).

Już więc tylko wyżej zaprezentowana argumentacja potwierdza prawidłowość (zgodność z art. 386 § 4 k.p.c.) rozstrzygnięcia zawartego w wyroku Sądu drugiej instancji.

Niezależnie od tej argumentacji Sąd Najwyższy zauważa także, że nie ma racji żaląca się, zarzucając, iż Sąd Apelacyjny zakwestionował status zleceniobiorców wykonujących pracę na rzecz żalącej się jako stron postępowania. Jak wynika bowiem jednoznacznie z lektury uzasadnienia zaskarżonego wyroku, Sąd ten określił status owych zleceniobiorców jako zainteresowanych w sprawie w rozumieniu art. 477¹¹ k.p.c. Wypada zatem podkreślić, że zgodnie z art. 477¹¹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c. zainteresowanym jest ten, czyje „prawa i obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy”, co wyraźnie wskazuje na pośredni skutek decyzji dla sfery prawnej takiej osoby. Nie chodzi tu więc o przypadki, w których już z samej decyzji wynika dla niej prawo lub obowiązek. Zainteresowany ma interes prawny w uzyskaniu określonego orzeczenia sądowego, jeżeli decyzja organu rentowego kształtująca sytuację prawną strony danego materialnoprawnego stosunku ubezpieczenia społecznego wpływa na jego prawa i obowiązki, choć nie wynikają one bezpośrednio z tej decyzji (por. postanowienia z dnia 28 czerwca 2016 r., II UZ 18/16, LEX nr 2111410 oraz z dnia 14 czerwca 2017 r., II UZ 23/17, LEX nr

2338036). W nowszym orzecnictwie Sądu Najwyższego wyrażano pogląd, że art. 477¹¹ k.p.c. sam przez się nie podnosi zainteresowanego do roli strony. Przepis ten określa jedynie osoby mogące mieć charakter strony (§ 1), a do tego, by ten status rzeczywiście uzyskały, nieodzowny jest formalny akt procesowy. W wypadku zainteresowanego, który nie został skutecznie zawiadomiony przez organ rentowy o toczącym się postępowaniu administracyjnym, niezbędne jest zaś zawiadomienie go przez sąd o toczącym się postępowaniu (§ 2 zdanie drugie). Takiego zawiadomienia winien jednak dokonać sąd pierwszej instancji, gdyż jak wyjaśniono orzecznictwie Sądu Najwyższego, przekształcenia podmiotowe w sprawie mogą odbywać się jedynie w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, co dotyczy także zawiadomienia zainteresowanego o toczącym się postępowaniu. Z tej przyczyny art. 477¹¹ § 2 zdanie drugie k.p.c. nie ma (bo nie może mieć) zastosowania w postępowaniu przed sądem drugiej instancji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2018 r., I UK 128/17, LEX nr 2495972 i powołane tam orzecznictwo). Spostrzeżenie to dodatkowo potwierdza natomiast prawidłowość rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku, gdyż to właśnie Sąd Okręgowy powinien rozważyć ewentualny udział zainteresowanych w toku ponownego postępowania w sprawie i stosownie do wyników tych rozważań podjąć odpowiednie działania procesowe (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2023 r., II UZ 25/22, LEX nr 3459207). Biorąc pod uwagę właściwy przedmiot zaskarżonych w sprawie decyzji organu rentowego Sąd pierwszej instancji powinien także rozważyć, czy zleceniobiorcy wykonujący pracę na rzecz żalącej się mają faktycznie status zainteresowanych w sprawie czy też status innych osób, których praw i obowiązków dotyczą zaskarżone przez żalącą się decyzje. Osoba, wobec której organ rentowy stwierdza istnienie więzi ubezpieczeniowej, nie jest bowiem jedynie zainteresowanym, ale podmiotem, którego prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy, czyli „inną osobą, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja”, o której mowa w art. 477¹¹ § 1 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2023 r., II USK 165/22, LEX nr 3454482).

Należy też stwierdzić, że sąd rozpoznaje odwołanie od decyzji tej strony, która wniosła odwołanie. Realizuje to prawo do sądu odwołującego się i co do zasady nie może być wyłączone przez niemożność skutecznego doręczenia

zainteresowanym decyzji, których przedmiot obejmuje podstawę wymiaru składek i kwot składek, wysłanych zainteresowanym na adres wskazany przez płatnika składek. Tym bardziej, że decyzje te zostały wydane w interesie zainteresowanych. To powoduje, że nawet niedoręczenie decyzji zainteresowanym nie może być uznane za wadę tych decyzji, a ponadto – z przyczyn wcześniej podniesionych – nie ma znaczenia w kwestii dopuszczalności stosowania art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. Chodzi bowiem o to, że organ rentowy w okolicznościach faktycznych ustalonych w sprawie nie wydał indywidualnych i konkretnych decyzji w tym zakresie w odniesieniu do konkretnych zainteresowanych (lecz wyłącznie w odniesieniu do żalącej się), a przecież tylko taka decyzja, co zostało już wcześniej podniesione, stanowi warunek *sine qua non* zastosowania szczególnej regulacji z art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c.

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.

M.G.

[a.ł.]

Halina Kuryło Maciej Pacuda Krzysztof Staryk